

การขัดกันของผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองไทย*

CONFLICT OF INTERESTS OF THAI POLITICAL BUSINESS GROUPS

สุดาวรรณ ประชุมแดง

Sudawan Prachumdang

ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ

Piyaluk Potiwan

วินัย ผลเจริญ

Vinai Poncharoen

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

RajabhatMahaSarakhm University, Thailand

E-mail: sudawan.pra@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องการขัดกันของผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองไทย มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมือง และ 2) เพื่อศึกษาถึงลักษณะหรือรูปแบบของการขัดกันของผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองบทความนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย กลุ่มนักการเมืองระดับประเทศ กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มที่มีอิทธิพลทางการเมือง กลุ่มนักการเมืองระดับท้องถิ่น กลุ่มนักธุรกิจ และกลุ่มนักวิชาการ จำนวนทั้งสิ้น 30 คน จากนั้นนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ ทำการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอในรูปการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) แรงจูงใจและการพัฒนา การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมืองได้แก่ การรับผลประโยชน์การทำธุรกิจกับตัวเอง การทำงานหลังจากออกจากตำแหน่งสาธารณะหรือหลังเกษียณ การทำงานพิเศษ การรับรู้ข้อมูลภายใน การใช้สมบัติราชการเพื่อประโยชน์ธุรกิจส่วนตัว และการนำโครงการสาธารณะลงในเขตเลือกตั้งเพื่อประโยชน์ทางการเมือง โดยเงื่อนไขที่กลุ่มธุรกิจสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองได้แก่ เงื่อนไขส่วนบุคคล เงื่อนไขด้านการเมืองและนโยบาย เงื่อนไขด้านเศรษฐกิจ เงื่อนไขด้านสังคม เงื่อนไขด้านกฎหมาย และเงื่อนไขด้านสภาพแวดล้อม 2) เกิดผลกระทบทางการเมืองทางด้านบวกและลบของกลุ่มธุรกิจที่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองแล้วก่อให้เกิดการขัดกันทางผลประโยชน์ได้แก่ การใช้ตำแหน่งช่วยเหลือญาติสนิทมิตรสหาย การขาดจิตสำนึกด้านศีลธรรมและจริยธรรม การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์โดยใช้ตำแหน่งหน้าที่การงาน การทำงานอีกแห่งหนึ่งที่ขัดแย้งกับแห่งเดิม และการปิดบังความผิด จึงเกิดการ

---

* Received 18 April 2020; Revised 22 June 2020; Accepted 23 June 2020

ขัดกันทางผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองในประเทศไทยซึ่งทำให้เป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศ

คำสำคัญ: การขัดกันของผลประโยชน์, ธุรกิจการเมือง, กลุ่มผลประโยชน์

Abstract

The research article on the conflict of interests of Thai political business groups has the objectives namely, 1) to analyze the motivation for participating in the political activities of the political business group and 2) to study the characteristic or form of the conflict of interests of the political business group, this article is qualitative research by using in-depth interviews. A person who gave the data which composed national politician group, interest group, political influential group, local politician group, business group and academic group, a total of 30 people, then the information to be categorized, performed data analysis and presented in the form of descriptive analysis. The results of the research found that 1) the motivation and development of participation in political activities of political business group including accepting various benefits, doing business with yourself, working after leaving a public position or after retirement, working of part time, insider information awareness, using of government property for personal business benefit and the introduction of public projects in the constituency for political gain, by the conditions that business groups are interested in participating in political activities including personal conditions, political and policy conditions, economic conditions, social conditions, legal conditions and various environmental conditions and 2) there is the positive and negative political effects of the business groups participating in political activities that causes conflict of interest, such as using positions to help close relatives and friends, the lack of moral and ethical consciousness, the exchange of benefits by using the job position, another working that conflicts with the same place and cloaking a wrong action. Therefore, there is a conflict of interest of the political business group in Thailand which is the obstruction of the country development.

Keywords: Conflict of Interests, Political Business, Interest Groups

บทนำ

ความคิดประชาธิปไตย (Democracy) เกิดขึ้นมานานนับพัน ๆ ปี ประชาธิปไตยสามารถที่จะศึกษาในฐานะที่เป็นอุดมการณ์ในฐานะรูปการปกครอง และในฐานะวิถีทางดำเนินชีวิต สำหรับประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบอบการปกครองที่ใช้อยู่ในโลกปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม ประชาธิปไตยแบบสังคมนิยมก็ตาม ต่างก็ยึดถือตามคตินิพจน์ของอดีตประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา คือ อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln ค.ศ. 1809 - 1865) ที่กล่าวไว้ว่า “ประชาธิปไตยคือการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน” หมายถึงประชาชนพลเมือง (Citizen) เป็นทั้งเจ้าของอำนาจอปการ เป็นผู้ใช้อำนาจนั่นเอง และเพื่อผลประโยชน์ของพวกเขาเอง นอกจากนี้แล้ว ประชาธิปไตยตามแนวความคิดของ จอห์น ล็อก (John Locke ค.ศ. 1632 - 1704) ปรากฏว่าภาษาอังกฤษยังหมายถึง มนุษย์เกิดมาแล้วล้วนเท่าเทียมกันทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ เพื่อให้ระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตยบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ จำเป็นที่จะต้องอาศัยปัจจัยประกอบหลาย ๆ อย่างด้วยกัน เช่น การศึกษาดี เศรษฐกิจมั่นคง นอกจากนี้ยังมีหลักของระบอบประชาธิปไตยเท่าที่ยอมรับอยู่ในปัจจุบันประกอบด้วย ภาวะการเป็นพลเมือง พลเมืองทุกคนย่อมมีสิทธิลงคะแนนเสียงเมื่ออายุพอสมควรที่จะรับผิดชอบ ให้มีระบบเลือกตั้งโดยเสรี มีพรรคการเมือง และย่อมต้องมีอิทธิพลของกลุ่มชน (สมภพ โหตระกิตย์, 2540)

อิทธิพลของกลุ่มชน เกิดขึ้นเพื่อที่จะให้ประชาชนพลเมืองสามารถติดต่อกับรัฐบาลของตนอย่างใกล้ชิดรวมทั้งการจูงใจรัฐบาลให้กำหนดนโยบาย และบริหารงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของตน เครื่องมือที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ก็คือ การจัดตั้งเป็นกลุ่มเอกชน รวมเอาผู้ที่มีความคิดหรือมีผลประโยชน์อย่างเดียว หรือหลายอย่างในทางเดียวกัน ต่างก็รวมกันเป็นหมู่คณะ เช่นในวงการธุรกิจ กรรมกร เกษตรกร ข้าราชการเจ้าหน้าที่รัฐวิสาหกิจ หรือรวมโดยเชื้อชาติศาสนา ซึ่งจะส่งผลให้เกิดอำนาจ และอิทธิพลมากต่อการเปลี่ยนแปลง แก้ไขนโยบายของรัฐบาล จะเห็นได้ว่ามีกลุ่มอิทธิพล (Pressure Groups) ซึ่งเป็นคำที่มักจะใช้ปะปนกันเนื่องจากมีความหมายใกล้เคียงกัน การให้ความหมายที่แตกต่างกันเป็นผลมาจากนักวิชาการแต่ละท่านที่มอง คือตามทัศนะของการมองหรือการศึกษา (Approach) จึงทำให้เกิดกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองเกิดขึ้น

กลุ่มผลประโยชน์มีความเกี่ยวพันระหว่างกลุ่มนักธุรกิจและพรรคการเมืองไทยนั้นมีความเป็นเวลานาน แต่บทบาทและอิทธิพลของนายทุนเหล่านี้จะแตกต่างกันไปตามบริบทแวดล้อมในแต่ละช่วงเวลา อาทิ เช่น ในช่วงที่ประเทศไทยถูกปกครองด้วยระบอบเผด็จการทหาร โดยเฉพาะในช่วงจอมพลสฤษดิ์ ซึ่งมีรูปแบบการปกครองแบบพ่อขุนอุปถัมภ์ นักธุรกิจ นายทุนพ่อค้าจำเป็นที่ต้องได้รับความคุ้มครองจากบรรดาทหารและข้าราชการพลเรือนที่มีตำแหน่งสำคัญในทางการเมือง จึงต้องเป็นพันธมิตรกับผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองโดยการให้การสนับสนุนทางการเงินหรือการให้ผู้นำทางการเมืองเข้าไปถือหุ้นและบริหารบริษัท ขณะเดียวกันกลุ่ม

ธุรกิจก็จะได้รับการคุ้มครองทางการเมืองเป็นการตอบแทน การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันของสองกลุ่มนี้ มีผลให้ผู้นำทางการเมืองได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ส่วนนักธุรกิจเองก็จะมีเส้นสายและอิทธิพลที่จะได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การออกกฎหมาย กฎระเบียบที่จะเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจของตน แต่อำนาจทางการเมืองก็ยังคงเป็นของผู้นำทางการเมืองอย่างเบ็ดเสร็จอยู่นั่นเอง ดังนั้น บทบาทของนักธุรกิจ นายทุน จึงเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนผู้นำทางการเมืองเท่านั้น ยังมิได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงดังเช่นปัจจุบันนี้ (พรศรี วิโรจน์วุฒิกุล, 2548)

กลุ่มนักธุรกิจนายทุนไทยเริ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองไทยมากขึ้นในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 จากการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางเศรษฐกิจที่หันมานับเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบทุนนิยมอย่างรวดเร็ว ดังนั้นกลุ่มนายทุนขนาดใหญ่จึงมีอำนาจผูกขาดทางเศรษฐกิจมากขึ้น และเริ่มมีอำนาจเหนือกลุ่มอำนาจเก่าด้วย กลุ่มนักธุรกิจได้ใช้วิธีการพัฒนาเกี่ยวกับการเมือง โดยการสนับสนุนนักการเมืองหรือพรรคการเมืองโดยได้รับผลตอบแทนคือประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและธุรกิจ นอกจากนี้นักธุรกิจบางคนบางกลุ่มก็เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางการเมืองโดยตรงมากขึ้น โดยเข้าไปเป็นผู้บริหารโดยใช้อำนาจเงินเป็นฐาน (จุมพล หนีมพานิช, 2548)

การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของนักธุรกิจนั้นมีนานาทัศนะที่แตกต่างกัน 2 กระแส คือ กระแสแรกที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของนักธุรกิจ เนื่องจากเห็นว่าประการแรก ระบบการเมืองเองก็ไม่ได้ปิดกั้นห้ามมิให้นักธุรกิจเข้ามาดำเนินกิจกรรมทางการเมืองหรือดำรงตำแหน่งทางการเมือง จึงไม่ใช่เรื่องเสียหายแต่อย่างใด ประการที่สอง กลุ่มธุรกิจถือได้ว่าเป็นกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มหนึ่งในสังคมที่ต้องการถ่วงดุลการดำเนินงานของฝ่ายการเมือง เนื่องจากกลุ่มนักธุรกิจเองก็เป็นผู้ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ดังนั้น ในฐานะของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake Holder) นักธุรกิจก็สามารถเข้ามามีบทบาทในการเมืองได้ประการสุดท้ายนักธุรกิจเป็นหุ้นส่วนสำคัญของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นระดับมหภาคหรือในระดับจุลภาคนั้นนักธุรกิจถือได้ว่าเป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่านักธุรกิจเป็นผู้ที่กำเศรษฐกิจอยู่ในกำมือ นอกจากนี้ การมีอำนาจในทางเศรษฐกิจทำให้นักธุรกิจเข้าไปสนับสนุนนักการเมือง เนื่องจากการเล่นการเมืองนั้น ต้องอาศัยในทางเศรษฐกิจเป็นจำนวนมาก นักการเมืองและนักธุรกิจจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น อีกกระแสหนึ่งนั้นเห็นว่า นักธุรกิจไม่ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในบทบาททางการเมือง เนื่องจากผู้บริหารหรือนักธุรกิจบางคนไม่มีความรู้ในเรื่องการเมืองเพียงพอที่จะเข้ามาดำเนินการทางการเมือง เนื่องจากปรัชญาพื้นฐานของการบริหารงานในส่วนของการเมืองและธุรกิจนั้นมีความแตกต่างกันอยู่มาก การเมืองนั้นถือได้ว่าเป็นการบริหารเพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญ ขณะที่การบริหารธุรกิจนั้น การสร้างผลกำไรหรือผลประโยชน์ให้แก่

บริษัทถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด หากนักธุรกิจไม่มีความเข้าใจหรือไม่ตระหนักในปรัชญาพื้นฐานนี้แล้ว การเข้ามาดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของนักธุรกิจย่อมไม่เป็นผลดีต่อการบริหารบ้านเมือง

การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมืองที่เพิ่มมากขึ้นได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศทั้งทางด้านบวกและด้านลบ ผลกระทบทางด้านบวก คือ การที่กลุ่มธุรกิจการเมืองมีเครือข่ายทางเศรษฐกิจทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศทำให้ช่วยสร้างโอกาสในการนำพาเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจโลกได้ดีมากขึ้น ส่งผลต่อการเพิ่มรายได้ของประเทศ นอกจากนี้การที่กลุ่มธุรกิจการเมืองเหล่านี้มีความรู้ความสามารถทางด้านเศรษฐกิจ จึงสามารถช่วยพัฒนาความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศได้ด้วย หากกลุ่มธุรกิจการเมืองเข้ามาสู่ระบบการเมือง เมื่อดำรงตำแหน่งทางการเมือง และมีอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินแล้ว ได้เสียสละมีความมุ่งมั่นทุ่มเท และอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างแท้จริง ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ แต่ในทางตรงกันข้ามหากกลุ่มธุรกิจการเมืองใช้บทบาทหรืออำนาจหน้าที่ของตนเพียงเพื่อสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจให้กับตนเองโดยมิได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลัก ย่อมจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศอย่างมหาศาล และที่ผ่านมาได้ปรากฏว่ากลุ่มธุรกิจการเมืองเหล่านี้ได้อาศัยอำนาจและโอกาสทางการเมือง เพื่อเสริมสร้างความมั่งคั่ง ร่ำรวย และเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มของตน และกลุ่มธุรกิจที่เป็นเครือข่ายสนับสนุนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยเฉพาะเมื่อกลุ่มธุรกิจการเมืองได้ร่วมจัดตั้งรัฐบาลย่อมมีโอกาสที่จะเกิดการใช้อำนาจทางการเมืองในการผูกขาดธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่งที่ผ่านมาได้มีข้อวิตกกังวลในการเข้าสู่ระบบการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมืองมากขึ้นเนื่องจากนโยบายสาธารณะที่ออกมาหลายต่อหลายครั้งได้สะท้อนให้เห็นถึงการเอื้อประโยชน์แก่กลุ่มธุรกิจอย่างชัดเจน อันแสดงถึงความขัดแย้งระหว่างบทบาททางธุรกิจกับบทบาททางการเมือง และการทับซ้อนกันระหว่างผลประโยชน์ของตนกับผลประโยชน์ของส่วนรวม (Conflict of Interest) (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, 2547)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ารัฐได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการมีส่วนชักนำให้กลุ่มธุรกิจได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง รัฐได้แสดงออกในลักษณะที่ให้กลุ่มธุรกิจได้เข้ามาร่วมรับผิดชอบแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและกำหนดวิธีการในการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศ ทำให้บทบาทของกลุ่มธุรกิจมีสูงมากขึ้นในทุกขณะโดยเฉพาะในทางการเมือง การเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงของนักธุรกิจ เมื่อพิจารณาในระดับพรรคการเมือง ตำแหน่งในพรรคการเมืองของนักธุรกิจชั้นนำของไทย ตามบัญชีรายชื่อคณะกรรมการอำนวยการพรรคการเมือง ปรากฏว่าพรรคการเมืองสำคัญที่มีบทบาทในการจัดตั้งรัฐบาลตลอดมาภายหลังการเปลี่ยนแปลงมีนักธุรกิจและนักธุรกิจชั้นนำเข้าร่วมตำแหน่งในคณะกรรมการอำนวยการพรรค ทั้งในตำแหน่งหัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรค และกรรมการพรรค จะ

เห็นได้จากพรรคการเมืองระดับใหญ่ซึ่งนักธุรกิจชั้นนำได้เข้ามาดำรงตำแหน่งในฐานะหัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค หรือเลขาธิการพรรคเป็นส่วนใหญ่ จำนวนนักธุรกิจชั้นนำที่ดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีนั้นส่วนใหญ่มาจากการเลือกตั้ง นักธุรกิจชั้นนำในคณะรัฐมนตรีส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งในกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในงานด้านธุรกิจ คือ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงพาณิชย์ ทำให้ทราบถึงการเรืองอำนาจของนักธุรกิจเป็นอย่างมากในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

ตามปรากฏการณ์และปัญหาดังกล่าว จึงนับเป็นประเด็นทางการเมืองที่น่าสนใจและควรค่าแก่การศึกษาวิเคราะห์เป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้โดยอาศัยแนวความคิดของสำนักความคิดกลุ่มทฤษฎีทางการเมือง และเศรษฐศาสตร์การเมือง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการขัดกันของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ของกลุ่มธุรกิจการเมืองในประเทศไทย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงพัฒนาการ บทบาททางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมือง ตลอดจนผลกระทบที่มีต่อระบบการเมือง พรรคการเมือง รัฐสภา การกำหนดนโยบายสาธารณะ และโครงการของรัฐของประเทศอันจะนำไปสู่การเสนอแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมือง
2. เพื่อศึกษาถึงลักษณะหรือรูปแบบของการขัดกันของผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมือง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Design) โดยทำการวิจัยในปรากฏการณ์ (Phenomenology) เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์การขัดกันของผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองในประเทศไทยโดยการสืบค้นแก่นสาระและความหมายของพฤติกรรมและความสัมพันธ์ในปรากฏการณ์ ผ่านการบอกเล่าและมุมมองของผู้ให้ข้อมูล อันประกอบด้วย กลุ่มนักการเมือง (ในอดีตเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคการเมืองระดับใหญ่ของประเทศ) กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มที่มีอิทธิพลทางการเมือง กลุ่มนักการเมืองเก่า กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มนักธุรกิจ บุคลากรเหล่านี้เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงกับปรากฏการณ์ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถสะท้อนภาพของปรากฏการณ์ได้อย่างแท้จริงและชัดเจน (Mcmillan Jame and Schumacher Sally., 1997)

2. การดำเนินการวิจัย

2.1 ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งตามรูปแบบของการศึกษา จำนวน 30 คน แบ่งตามประเด็นการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

2.1.1 ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เพื่อใช้ในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์การขัดกันของผลประโยชน์ของธุรกิจการเมืองในประเทศไทยได้อย่างแท้จริงและชัดเจน จำนวน 20 คน ประกอบด้วย กลุ่มนักการเมืองระดับประเทศ (ในอดีตเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสังกัดพรรคการเมืองระดับใหญ่ของประเทศ) กลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มที่มีอิทธิพลทางการเมืองและกลุ่มนักการเมืองระดับท้องถิ่น

2.1.2 ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อใช้ในการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 หรือผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 คน ประกอบด้วย กลุ่มนักธุรกิจ และกลุ่มนักวิชาการ

2.2 การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาผ่านผู้มีประสบการณ์ในเรื่องนั้น (Intensity) และกลุ่มคนหรือสถานการณ์ที่มีความหลากหลาย (Heterogeneous) โดยการเลือกจากการแนะนำต่อกันไปหรือกล่าวอ้างถึงหรือแบบสายใยเชื่อมโยง (Snowball or chain) (ชาย โพธิ์สิตา, 2554)

2.3 พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่การวิจัยตามแหล่งของผู้ให้ข้อมูลกลุ่ม ในพื้นที่หนองคาย มหาสารคาม ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ดังกล่าว เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการแย่งชิงการได้เปรียบทางเศรษฐกิจและการเมือง นับว่าเป็นเขตเศรษฐกิจที่มีความเจริญที่สุด และเป็นศูนย์กลางการปกครอง การบริหารราชการ พานิชยกรรม และการเงินของประเทศ

3. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – Dept Interview) เป็นรายบุคคล ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 (ผู้ให้ข้อมูลหลัก) ใช้แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guideline) ชุดที่ 1 เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนการสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการขัดกันของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ของกลุ่มธุรกิจการเมืองในประเทศไทยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – Structure Interview หรือ SSI) เป็นรายบุคคล โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์ชุดที่ 2 เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แต่ขณะที่ศึกษา ผู้วิจัยได้ยอมรับประเด็นที่เกิดขึ้นระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาปรับแนวทางสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง (ชาย โพธิ์สิตา, 2554)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แนวทางการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและลักษณะเครื่องมือ ดังนี้

3.2.1 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างแนวทางสัมภาษณ์ โดยการศึกษาจากตำรา เอกสาร งานวิจัยและใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ จำนวน 2 ชุด

3.2.2 ลักษณะและเนื้อหาของเครื่องมือ แนวทางการสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีจำนวน 2 ชุด มีลักษณะและเนื้อหาภายใต้บริบทการขัดกันของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ของกลุ่มธุรกิจการเมืองในประเทศไทย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และศึกษาจากบทความ วารสารวิชาการ สืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต (Internet) และงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้ในแง่มุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขัดกันของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ของกลุ่มธุรกิจการเมืองในประเทศไทย

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview)

4.2.1 ผู้วิจัยได้กำหนดวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก

4.2.2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการจดบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก และการบันทึกเสียง

4.2.3 ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ผู้ให้ข้อมูลเพื่อเสริมผู้ให้ข้อมูลหลัก แล้วนำมาวิเคราะห์ พร้อมทั้งแยกแยะประเด็นอีกทั้งตัดคำพูดบางคำที่ไม่เหมาะสม และไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยออกไป เพื่อให้ข้อมูลนั้นเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

5. การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลต่อเนื่องตลอดการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้องเที่ยงตรง (Credibility) กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงด้วยวิธีการและขั้นตอนดังนี้ คือ

5.1.1 การตรวจสอบข้อมูลระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยตรวจสอบและยืนยันข้อมูลระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) (McMillan Jame and Schumacher Sally., 1997) การยกคำพูดโดยตรง (Direct Quote/Verbatim) และการยืนยันผลจากแหล่งข้อมูล (Participant Feedback/Member Check) (Maxwell J., 1992)

5.1.2 การตรวจสอบข้อมูลหลังเก็บข้อมูลภาคสนาม นำข้อสรุปที่ค้นพบตรวจสอบความสอดคล้องเชิงโครงสร้าง (Pattern Matching) โดยการนำแบบแผนที่

ค้นพบดังกล่าวไปตรวจสอบกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงทฤษฎีว่า แบบแผนที่ค้นพบมีความสอดคล้องกับข้อมูลจริง ภายใต้บริบทการขัดกันของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ของกลุ่มธุรกิจการเมืองในประเทศไทยหรือไม่ เพียงใดเพื่อให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือ (Maxwell J., 1992) และผู้วิจัยยังได้ยกคำพูดโดยตรงของผู้ให้ข้อมูลบางคนในประเด็นที่สำคัญมาประกอบในรายงานผลการวิจัยอีกด้วย

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูล จัดกลุ่มข้อมูล และสังเคราะห์แบบแผนความสัมพันธ์ (pattern) จนได้ข้อสรุป มีวิธีการและขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

5.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนาม ระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปด้วย เพื่อให้การเก็บรวบรวมได้ข้อมูลตรงกับประเด็นคำถามการวิจัย และเพื่อวางแผนงานเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งต่อไป โดยยึดตามแนวคิดของ McMillan & Schumacher เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ (McMillan Jame and Schumacher Sally., 1997)

5.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลหลังเก็บข้อมูลภาคสนาม หลังเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยยึดตามแนวคิดของ Strauss A. & Corbin J. เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ (Strauss A. & Corbin J., 1998)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การขัดกันของผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองไทย โดยแนวคิดการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เกิดขึ้นจากการเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงของนักธุรกิจ ซึ่งทำให้เกิดแรงจูงใจและพัฒนาการ การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมือง โดยมีเงื่อนไขที่กลุ่มธุรกิจสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองซึ่งทำให้เกิดผลกระทบทางการเมืองทางด้านบวก และลบของกลุ่มธุรกิจที่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองแล้ว ก่อให้เกิดการขัดกันทางผลประโยชน์ ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. แรงจูงใจและพัฒนาการ การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมือง ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจเป็นสิ่งกระตุ้น หรือสิ่งเร้า ที่ทำให้กลุ่มธุรกิจการเมืองมีพลังในการใช้ความรู้ ความสามารถที่มีอยู่ และแสวงหาความรู้ใหม่ในการทำงานด้วยความเต็มใจ และมีความสุขกับการทำงาน เพื่อจะบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของกลุ่มธุรกิจการเมือง แรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องเอาใจใส่อยู่เสมอ การใช้กำลังบังคับอาจทำให้ประสิทธิภาพของงานต่ำ ไม่ใช่วิธีแก้ปัญหในการปฏิบัติงานที่ถูกต้องแต่อย่างใด การจูงใจแบบปฏิบัติเป็นสิ่งที่ต้องสนใจศึกษาถึงปัจจัยอันที่จะก่อให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ดีอยู่เสมอ และจะต้องเปรียบเทียบสถานการณ์ของการจูงใจในการหล่อหลอมจิตใจให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันจะ

ก่อให้เกิดพลังสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงานไปในทิศทางที่ต้องการ และตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

แรงจูงใจจึงมีผลต่อพัฒนาการธุรกิจการเมือง ซึ่งเป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจกับการเมืองในแง่ของผลประโยชน์ นอกจากนี้ยังมีการใช้คำอื่นที่มีความหมายลักษณะเดียวกัน เช่น ธนกิจการเมือง ทุนการเมือง ธนาธิปไตย เป็นต้น ธุรกิจการเมืองเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยที่กลุ่มธุรกิจได้เข้ามามีบทบาทและอำนาจทางการเมือง เพื่อหวังจะสร้างความร่ำรวยให้กับตนเอง และครอบงำโดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับผลประโยชน์ การรับของขวัญจากบริษัทธุรกิจ บริษัทขายยาหรืออุปกรณ์การแพทย์สนับสนุนค่าเดินทางให้ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ไปประชุม เรื่องอาหารและยาที่ต่างประเทศ หรือหน่วยงานราชการรับเงินบริจาคสร้างสำนักงานจากนักธุรกิจหรือบริษัทธุรกิจที่เป็นลูกค้าของหน่วยงาน หรือแม้กระทั่งในการใช้งบประมาณของรัฐเพื่อจัดซื้อจัดจ้าง แล้วเจ้าหน้าที่ได้รับของแถมหรือผลประโยชน์อื่นตอบแทน เป็นต้น

ประเด็นในเรื่องของการทำธุรกิจกับตัวเอง หรือเป็นคู่สัญญา สถานการณ์ที่ผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะมีส่วนได้ส่วนเสียในสัญญาที่ทำกับหน่วยงานที่ตนสังกัด ตัวอย่างเช่น การใช้ตำแหน่งหน้าที่ที่ทำให้หน่วยงานทำสัญญาซื้อสินค้าจากบริษัทของตนเอง หรือจ้างบริษัทของตนเป็นที่ปรึกษา หรือซื้อที่ดินของตนเองในการจัดสร้างสำนักงาน สถานการณ์เช่นนี้เกิดบทบาทที่ขัดแย้ง เช่น เป็นทั้งผู้ซื้อและผู้ขายในเวลาเดียวกัน และการทำงานหลังจากออกจากตำแหน่งสาธารณะหรือหลังเกษียณ ซึ่งการที่บุคคลกรออกจากหน่วยงานของรัฐ และไปทำงานในบริษัทเอกชนที่ดำเนินธุรกิจประเภทเดียวกัน เช่น เป็นผู้รับบริหารหรือเจ้าหน้าที่ขององค์กรอาหารและยาลาออกจากงานราชการและไปทำงานในบริษัทผลิตหรือขายยา หรือผู้บริหารกระทรวงคมนาคมหลังเกษียณออกไปทำงานเป็นผู้บริหารของบริษัทธุรกิจสื่อสาร ส่วนทางด้านการทำงานพิเศษ โดยในรูปแบบนี้มีได้หลายลักษณะ เช่น ผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะตั้งบริษัทดำเนินธุรกิจที่เป็นการแข่งขันกับหน่วยงานหรือองค์กรสาธารณะที่ตนสังกัด หรือการรับจ้างเป็นที่ปรึกษาโครงการโดยอาศัยตำแหน่งในราชการสร้างความน่าเชื่อถือว่าโครงการของผู้นั้นจะไม่มีปัญหาติดขัดในการพิจารณาจากหน่วยที่ที่ปรึกษาสังกัดอยู่ หรือในกรณีที่เป็นผู้ตรวจสอบบัญชีของกรมสรรพากรก็รับงานพิเศษเป็นที่ปรึกษาหรือเป็นผู้ทำบัญชีให้กับบริษัทที่ต้องถูกตรวจสอบ

ประเด็นการรับรู้ข้อมูลภายใน ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะใช้ประโยชน์จากการรู้ข้อมูลภายในเพื่อประโยชน์ของตนเอง เช่น ทราบว่าจะมีการตัดสินใจตรงไหนก็รีบไปซื้อที่ดินโดยใส่ชื่อภรรยาหรือทราบว่าจะมีการจัดซื้อที่ดินเพื่อทำโครงการของรัฐก็รีบไปซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไรและขายให้กับรัฐในราคาที่สูงขึ้น และมีการใช้สมบัติราชการเพื่อประโยชน์ธุรกิจส่วนตัว การนำเครื่องใช้สำนักงานกลับไปใช้ที่บ้าน การนำรถยนต์ในราชการไปใช้ในส่วนตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำโครงการสาธารณะลงในเขตเลือกตั้งเพื่อ

ประโยชน์ทางการเมือง การที่รัฐมนตรีอนุมัติโครงการของกระทรวงลงไปในพื้นที่หรือบ้านเกิดของตนเองหรือการใช้งบประมาณสาธารณะเพื่อหาเสียงเลือกตั้งนั่นเอง โดยเงื่อนไขที่กลุ่มธุรกิจสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองผลการวิจัยพบว่า การทุจริตประพจน์มิชอบรูปแบบหนึ่งที่พบเห็นกันมากในสังคมไทยคือ การขัดกันแห่งผลประโยชน์ เป็นสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อิทธิพลตามตำแหน่งหรืออำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการตัดสินใจ โดยแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวหรือพวกพ้อง ก่อให้เกิดผลเสียต่อผลประโยชน์ส่วนรวม ทั้งที่เป็นผลประโยชน์ทางการเงิน คุณภาพในการบริการ ความเป็นธรรมในสังคม คุณค่าอื่นที่พึงามตลอดจนโอกาสในอนาคตของประชาชนส่วนรวม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขาดคุณธรรมจริยธรรม ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ในการวิจัยครั้งนี้ จึงใช้แนวคิดการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ไปใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นถึงสาเหตุที่กลุ่มธุรกิจสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง แรงจูงใจและพัฒนาการ การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของกลุ่มธุรกิจการเมือง และบริบทผลกระทบทางการเมืองทางด้านบวกและลบของกลุ่มธุรกิจที่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองแล้ว ก่อให้เกิดการขัดกันทางผลประโยชน์ภายใต้บริบทการขัดกันของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ของกลุ่มธุรกิจการเมืองในประเทศไทยซึ่งเกิดจากเงื่อนไขส่วนบุคคล ซึ่งเกี่ยวข้องกับค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติและพฤติกรรมส่วนบุคคล เงื่อนไขด้านการเมืองและนโยบาย ได้แก่ การใช้อิทธิพลของนักการเมืองและพรรคการเมือง ความไม่ชัดเจนของนโยบาย การแทรกแซงของกลุ่มผลประโยชน์ เงื่อนไขด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับค่าครองชีพ รายได้ และหนี้สิน เงื่อนไขด้านสังคม ได้แก่ ค่านิยมในสังคม กรอบทางด้านศีลธรรมและจริยธรรม ระบบอุปถัมภ์ สถานะตำแหน่งทางสังคมที่เอื้ออำนวย ตลอดจนแบบแผนตัวอย่างของผู้บังคับบัญชา เงื่อนไขด้านกฎหมาย ได้แก่ ระเบียบปฏิบัติ ขั้นตอนและช่องว่างของกฎหมาย ระบบการตรวจสอบ และเงื่อนไขด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ วัฒนธรรมองค์กร ความคาดหวัง และธรรมเนียมปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

2. ผลกระทบทางการเมืองทางด้านบวกและลบของกลุ่มธุรกิจที่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองแล้ว ก่อให้เกิดการขัดกันทางผลประโยชน์ผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบทางการเมืองทางด้านบวกและลบของกลุ่มธุรกิจที่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเกิดจากการใช้ตำแหน่งช่วยเหลือญาติสนิทมิตรสหาย การได้ใช้ตำแหน่งข้าราชการของตนในการช่วยเหลือให้บุตรสาวได้เข้ามาทำงาน หรือรัฐมนตรีท่านหนึ่งได้ใช้อำนาจหน้าที่ในการสั่งซื้อสินค้าจากบริษัทของญาติสนิท เกิดจากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์โดยใช้ตำแหน่งหน้าที่การงาน เจ้าหน้าที่ได้เรียกร้องผลประโยชน์เพื่อแลกเปลี่ยนกับการใช้อิทธิพลของเขาให้เกิดประโยชน์อันไม่ยุติธรรมแก่บุคคลบางคน เช่น หนายความเป็นวิชาชีพทางกฎหมายจะมีจรรยาบรรณของหนายความหนายความจะต้องมีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้าของตน โดยห้ามมิให้หนายความไปเป็นตัวแทนหรือให้การช่วยเหลือแก่บุคคลอื่นที่เป็นคู่ขัดแย้งกับลูกค้าของตน (เว้นแต่จะรับความยินยอมจากลูกค้าเป็นลายลักษณ์อักษร) เกิดจากการทำงานอีกแห่งหนึ่งที่ขัดแย้งกับแห่งเดิม

การทำงานที่เป็นคู่แข่งโดยตรงกับนายจ้างของตน เช่น กรณีที่พนักงานคนหนึ่งรับจ้างทำงานให้แก่ลูกค้าภายนอกหลายรายจนกระทั่งพนักงานผู้นั้นไม่มีเวลาที่จะอุทิศตนทำงานให้แก่ นายจ้างของเขาได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ หรือข้าราชการระดับสูงได้ไปทำงานให้กับ บริษัทที่ปรึกษา โดยใช้ตำแหน่งหน้าที่การงานของตนที่จะทำให้ลูกค้าได้รับประโยชน์จากรัฐบาล โดยเขาให้คำมั่นสัญญาแก่หน่วยงานของราชการที่เขาทำงานอยู่ว่า “ถ้าเราใช้บริการจากบริษัทที่ปรึกษานี้แล้ว ข้าพเจ้าขอรับประกันเลยว่าเราจะผ่านการพิจารณาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมอย่างแน่นอน” และเกิดจากการปิดบังความผิด กรณีที่หน่วยงานใดก็ตามเกิดปัญหา พนักงานกระทำความผิดบางประการขึ้นแทนที่หน่วยงานจะสอบสวนและลงโทษผู้กระทำความผิด และหาทางปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง แต่กลับพบว่าสมาชิกของหน่วยงานต่างช่วยกันปกปิด เช่น มีเจ้าหน้าที่กระทำการทุจริตจนเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรง แต่องค์กรพยายามปกปิดเพื่อมิให้ความผิดดังกล่าวปรากฏออกมาในสายตาของคนภายนอก ในกรณีนี้ถือเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ เนื่องจากเกิดความขัดแย้งระหว่างประโยชน์ขององค์กรกับประโยชน์โดยส่วนรวม คือ ผู้บริหารองค์กรกลัวเสียงชื่อเสียง กลัวขายหน้า เป็นต้น

อภิปรายผล

การวิจัย การขัดกันของผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองไทยสามารถนำมา อภิปรายผลได้ ดังนี้

แรงจูงใจมีผลต่อการพัฒนาการธุรกิจการเมือง เพราะแรงจูงใจเป็นสิ่งกระตุ้น หรือสิ่งเร้า ที่ทำให้กลุ่มธุรกิจการเมืองมีพลังในการใช้ความรู้ ความสามารถที่มีอยู่ และแสวงหาความรู้ใหม่ ในการทำงานด้วยความเต็มใจ และมีความสุขกับการทำงาน เพื่อจะบรรลุเป้าหมายหรือ วัตถุประสงค์ของกลุ่มธุรกิจการเมือง แรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องเอาใจใส่อยู่เสมอ ซึ่งเป็น ระบบความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจ กับการเมืองในแง่ของผลประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของ ศุภลักษณ์ ตรีสุวรรณ ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง แรงผลักดัน ทั้งจากภายนอกและภายในซึ่งช่วยกระตุ้นทิศทางหรือแนวทางของพฤติกรรมให้บุคคลกระทำการ ต่าง ๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมายด้วยความเต็มใจ และเป็นไปตามแรงจูงใจของบุคคล (ศุภลักษณ์ ตรีสุวรรณ, 2548) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Herzberg F. ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า แรงจูงใจ เป็นมูลฐานของการเรียนรู้และถือว่ามีค่ามาก การที่จะทำให้บุคคลเกิดแรงจูงใจนั้น ต้องอาศัยแรงขับภายในของบุคคลนั้นมีต่อเครื่องล่อ (Incentives) และจะนำไปสู่การเรียนรู้ ตามเป้าหมาย ธุรกิจการเมือง เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยที่กลุ่มธุรกิจได้เข้ามามี บทบาทและอำนาจทางการเมือง เพื่อหวังจะสร้างความร่ำรวยให้กับตนเอง และคนรอบข้างโดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับผลประโยชน์ต่างการรับของขวัญจากบริษัทธุรกิจ บริษัทขายยา หรืออุปกรณ์การแพทย์สนับสนุนค่าเดินทางให้ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ไปประชุม เรื่องอาหาร และยาที่ต่างประเทศ หรือหน่วยงานราชการรับเงินบริจาคสร้างสำนักงานจากนักธุรกิจหรือ

บริษัทธุรกิจที่เป็นลูกค้าของหน่วยงาน หรือแม้กระทั่งในการใช้งบประมาณของรัฐเพื่อจัดซื้อจัดจ้าง แล้วเจ้าหน้าที่ได้รับของแถม หรือผลประโยชน์อื่นตอบแทน (Herzberg F., 1959) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปรีชา อุปโยคิน และสุรีย์ กาญจนวงศ์ ได้ทำงานวิจัยเรื่อง พ่อค้าและนักธุรกิจกับระบบรัฐสภาไทย ซึ่งในการศึกษานี้ได้เสนอการใช้กลไกของรัฐจากกลุ่มที่มีอำนาจทางการเมือง การแสวงหาผลประโยชน์และการเปลี่ยนระบบการเมืองจากกลุ่มการเมืองทหารเป็นกลุ่มการเมืองธุรกิจซึ่งแต่เดิมนั้นกลุ่มพ่อค้านักธุรกิจมิได้มีบทบาททางการเมืองแต่ประการใด หากแต่ต้องปรับตัวตามสภาพการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้พ่อค้านักธุรกิจสามารถใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองประสานประโยชน์และสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับกลุ่มอำนาจ จนสามารถสร้างความเข้มแข็งทางธุรกิจและมีบทบาทในรัฐสภาได้ คณะผู้วิจัยยังได้ทำการศึกษาถึงกระบวนการเข้าสู่ระบบรัฐสภาของพ่อค้าและนักธุรกิจ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ด้วย โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ว่าการที่พ่อค้านักธุรกิจให้เงิน สนับสนุนพรรคการเมืองนั้นเป็นเพราะพรรคการเมืองจำเป็นต้องมีเงินทุนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของพรรค เช่น การหาเสียง โฆษณา เป็นต้น ซึ่งเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้นักธุรกิจนายทุน เข้าสู่ระบบรัฐสภาโดยใช้พรรคการเมืองเป็นประตูผ่าน อีกทั้งยังเป็นความอ่อนแอของพรรค การเมืองด้วยที่ปล่อยให้กลุ่มนายทุนซึ่งทำการสนับสนุนเงินเข้ามามีบทบาทมากจนเกินไป จนสามารถกำหนดตำแหน่งทางการเมืองอันเอื้อประโยชน์กับธุรกิจของพวกเขาได้ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยค่อนข้างเห็นด้วยกับงานวิจัยเรื่องนี้ เพราะผู้วิจัยเห็นว่าพรรคการเมืองในปัจจุบันนี้ทำหน้าที่เป็นเพียงตัวกลางที่จะให้กลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองเอง พ่อค้านักธุรกิจ นายทุน เข้าสู่อำนาจทางการเมืองเพื่อแสวงหาประโยชน์ให้กับตนเองแทบทั้งสิ้น (ปรีชา อุปโยคินและสุรีย์ กาญจนวงศ์, 2542)

แรงจูงใจของกลุ่มธุรกิจการเมืองเป็นสิ่งที่กระตุ้น หรือสิ่งเร้า ที่ทำให้คนมีพลังในการใช้ความรู้ ความสามารถที่มีอยู่ และแสวงหาความรู้ใหม่ในการทำงานด้วยความเต็มใจ และมีความสุขกับการทำงาน เพื่อจะบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การ ประเด็นในเรื่องของการทำธุรกิจกับตัวเอง หรือเป็นคู่สัญญา สถานการณ์ที่ผู้ดำรงตำแหน่งสาธารณะมีส่วนได้ส่วนเสียในสัญญาที่ทำกับหน่วยงานที่ตนสังกัด ซึ่งการที่บุคคลกรออกจากหน่วยงานของรัฐและไปทำงานในบริษัทเอกชนที่ดำเนินธุรกิจประเภทเดียวกันซึ่งกลุ่มธุรกิจการเมืองได้นำหลักการนี้มาใช้ในการหวังผลประโยชน์ทางการเมือง แรงจูงใจจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากแต่คนและจะมีใช้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารโดยตรง และปัจจัยที่ใช้ในการบำรุงจิตเจ้านั้นอย่างดีที่สุดก็คือ จะสามารถช่วยขจัดความไม่พอใจต่าง ๆ ได้ แต่จะไม่สามารถสร้างความพึงพอใจได้ ดังนั้น ในกระบวนการจูงใจที่ต้องการสร้างให้เกิดแรงจูงใจที่ดี จึงจำเป็นต้องจัดและกำหนดปัจจัยต่าง ๆ ทั้งสองกลุ่ม คือ ทั้งปัจจัยที่ใช้บำรุงจิตใจ (สภาพแวดล้อม) และปัจจัยที่ใช้จูงใจได้ (ของงานที่ทำ) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของของ Herzberg F. ซึ่งได้อธิบายไว้ว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่ดีและมีผลเกี่ยวกับความพึงพอใจเกี่ยวกับงานที่ทำก็คือ ความสำเร็จ

(Achievement) การยอมรับ (Recognition) ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้า และคุณลักษณะของงานที่ทำอยู่ คือ ฐานะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับหัวหน้างาน กับเพื่อนร่วมงานกับลูกน้อง เทคนิคในการบังคับบัญชา นโยบายของบริษัทและการบริหาร ความมั่นคงในงาน สภาพการทำงาน เงินเดือน และเรื่องราวส่วนตัวที่ถูกกระทบโดยสภาพของงาน (Herzberg F., 1959)

การทุจริตประพจน์มีขอบรูปแบบหนึ่งที่พบเห็นกันมากในสังคมไทยคือ การขัดกันแห่งผลประโยชน์ เป็นสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อิทธิพลตามตำแหน่งหรืออำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการตัดสินใจ โดยแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง ก่อให้เกิดผลเสียต่อผลประโยชน์ส่วนรวม ทั้งที่เป็นผลประโยชน์ทางการเงิน คุณภาพในการบริการ ความเป็นธรรมในสังคม คุณค่าอื่นที่พึงงาม ตลอดจนโอกาสในอนาคตของประชาชนส่วนรวม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขาดคุณธรรม จริยธรรม ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ William Sandra ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า การขัดกันแห่งผลประโยชน์ หมายถึง การขัดกันแห่งผลประโยชน์ (Conflict of Interest) หมายถึง การที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เปิดโอกาสให้เงินหรือผลประโยชน์ส่วนตัวเข้ามามีอิทธิพลต่อหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องมีต่อสาธารณะ (William Sandra., 1987) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ กิตติพิศ กำเนิดฤทธิ ได้อธิบายไว้ว่า การขัดกันแห่งผลประโยชน์ เป็นสถานการณ์ที่บุคคลในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ตำแหน่งหรืออำนาจหน้าที่ในการแสวงหาประโยชน์แก่ตนเอง แก่กลุ่มหรือแก่พวกพ้อง ซึ่งเป็นการละเมิดทางจริยธรรม และส่งผลกระทบหรือความเสียหายต่อประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะ (กิตติพิศ กำเนิดฤทธิ, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิระศักดิ์ สิทธิวงศ์ ทำการวิจัยเรื่อง มูลเหตุจูงใจของการเข้าสู่การเมืองของนักธุรกิจ : กรณีศึกษาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2539 ผลจากการศึกษาไม่ว่าจะโดยการสัมภาษณ์หรือจากแบบสอบถามปรากฏว่า นักธุรกิจที่เข้าสู่การเมืองนั้นส่วนใหญ่คือเพื่อต้องการเข้ามาพัฒนาประเทศชาติ และสิ่งที่ต้องการที่สุดจากการเข้าสู่การเมืองคือการได้รับการ ยอมรับจากสังคม ซึ่งอาชีพนักธุรกิจนั้นไม่สามารถตอบสนองได้อีกทั้งการเข้าสู่การเมืองของนักธุรกิจเพื่อหวังจะได้รับผลประโยชน์จากตำแหน่งทางการเมืองนั้นอยู่ในระดับที่ต่ำ การเข้าสู่การเมืองของกลุ่มธุรกิจในปัจจุบันนั้นคงมิใช่แค่เพียงเพื่อให้เกิดการยอมรับทางสังคมดังเช่นที่งานวิจัยนี้อธิบายไว้เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป เพราะจากการศึกษางานชิ้นอื่น ๆ จะเห็นได้ว่าการเข้าสู่การเมืองของนักธุรกิจนั้นมีส่วนที่ทำให้เกิดการทุจริต คอร์รัปชันมากมาย (จิระศักดิ์ สิทธิวงศ์, 2540)

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้แนวคิดการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นถึงการขัดกันของผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองในประเทศไทย อันเกิดจากเงื่อนไขส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติและพฤติกรรมส่วนบุคคล เงื่อนไขด้านการเมืองและนโยบาย ได้แก่ การใช้อิทธิพลของนักการเมือง และพรรค

การเมือง ความไม่ชัดเจนของนโยบาย การแทรกแซงของกลุ่มผลประโยชน์ เจื่อนไขด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับค่าครองชีพ รายได้ และหนี้สิน เจื่อนไขด้านสังคม ได้แก่ ค่านิยมในสังคม กรอบทางด้านศีลธรรมและจริยธรรม ระบบอุปถัมภ์ สถานะตำแหน่งทางสังคมที่เอื้ออำนวย ตลอดจนแบบแผนตัวอย่างของผู้บังคับบัญชา เจื่อนไขด้านกฎหมาย ได้แก่ ระเบียบปฏิบัติ ขั้นตอนและช่องว่างของกฎหมาย ระบบการตรวจสอบ และเจื่อนไขด้านสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้แก่ วัฒนธรรมองค์การ ความคาดหวัง และธรรมเนียมปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลวิจัยที่พบว่า การขัดกันแห่งผลประโยชน์ เป็นการขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์ส่วนรวม การขัดแย้งเป็นสถานการณ์ที่ขัดกัน ไม่ลงรอยกันในเรื่องความคิดหรือผลประโยชน์ ผลประโยชน์ส่วนตนกับส่วนรวมควรปลูกฝังสำนึกด้านศีลธรรมและจริยธรรม รวมถึงความเชื่อค่านิยมในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเพื่อพัฒนาการเมืองไทย และควรทำการเปรียบเทียบการขัดกันของผลประโยชน์ของกลุ่มธุรกิจการเมืองไทยและของต่างประเทศในมิติอื่นที่แตกต่างกันออกไป

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพิศ กำเนิดฤทธิ. (2550). การขัดกันแห่งผลประโยชน์กรณีการถือหุ้นของรัฐมนตรี. กรุงเทพมหานคร: รัฐสภาสาร.
- จิระศักดิ์ สิทธิวงศ์. (2540). มูลเหตุจูงใจในการเข้าสู่การเมืองของนักธุรกิจ: กรณีศึกษาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2539. ใน วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จุมพล หนิมพานิช. (2548). การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่: หลักการแนวคิด และกรณีตัวอย่างของไทย. ใน วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2547). รู้ทันทักษิณ 5: สงครามการเมือง. กรุงเทพมหานคร: ขอดิตด้วยคน.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2554). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ปรีชา อุปโยธิน และสุรีย์ กาญจนวงศ์. (2542). พ่อค้าและนักธุรกิจกับระบบรัฐสภาไทย ปัญหาปัจจุบันและการวิจัยอนาคตกาล. กรุงเทพมหานคร: เฟื่องฟ้าพริ้นติ้งจำกัด.
- พรศรี วิโรจน์วุฒิกุล. (2548). บทบาททางเศรษฐกิจและการเมืองของนักธุรกิจท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศุภลักษณ์ ตรีสุวรรณ. (2548). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท เอชอินชัวร์รันส์ จำกัด. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

สมภาพ โหตระกิตย์. (2540). 40 ปี ในสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง .

Herzberg F. (1959). The Motivation of Work. New York: John Wiley & Sons.

Maxwell, J. (1992). Understanding and validity in qualitative research. The qualitative researcher's companion, 3(2), 37-64.

Mcmillanz, J. and Schumacher, S. (1997). Research in Education. America: Addison – Wesley Educational Publishers Inc.

Strauss A. & Corbin J. (1998). Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory. America Thousand Oaks: Gower Publishing Company.

William, S. (1987). Conflict of Interest: The Ethics Dilemma in Politics. Vermont: Gower Publishing Company.